

P9_TA(2024)0021

Planowana likwidacja kluczowych struktur antykorupcyjnych w Słowacji i jej wpływ na praworządność

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 17 stycznia 2024 r. w sprawie planowanej likwidacji kluczowych struktur antykorupcyjnych w Słowacji i jej wpływu na praworządność (2023/3021(RSP))

(C/2024/5712)

Parlament Europejski,

- uwzględniając art. 2, 4, 6, 7 i 10 Traktatu o Unii Europejskiej,
 - uwzględniając art. 325 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej,
 - uwzględniając art. 11, 12, 41 i 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej,
 - uwzględniając swoją rezolucję z dnia 28 marca 2019 r. w sprawie stanu praworządności i zwalczania korupcji w UE, a zwłaszcza na Malcie i na Słowacji ⁽¹⁾,
 - uwzględniając swoją rezolucję z dnia 19 kwietnia 2018 r. w sprawie ochrony dziennikarzy śledczych w Europie: przypadek słowackiego dziennikarza Jána Kuciaka i Martyiny Kušnírovej ⁽²⁾,
 - uwzględniając komunikat Komisji z dnia 5 lipca 2023 r. pt. „Sprawozdanie na temat praworządności z 2023 r. – Sytuacja w zakresie praworządności w Unii Europejskiej” (COM(2023)0800),
 - uwzględniając art. 132 ust. 2 Regulaminu,
- A. mając na uwadze, że w ostatnich kilku latach Słowacja zintensyfikowała wysiłki na rzecz zwalczania korupcji na wysokim szczeblu i przestępczości zorganizowanej, a kilku byłym wysokim rangą urzędnikom postawiono zarzuty przekupstwa i zapadły prawomocne orzeczenia sądowe; mając na uwadze, że słowacka Prokuratura Specjalna, która rozpoczęła działalność 1 września 2004 r., i słowacka policja odegrały zasadniczą rolę w rozpatrywaniu spraw związanych z korupcją i poważnymi przestępstwami, w tym dotyczącymi niewłaściwego wykorzystania funduszy UE;
- B. mając na uwadze, że głównymi przyczynami utworzenia Prokuratury Specjalnej w Słowacji były mała liczba badanych spraw oraz brak skutecznego mechanizmu zwalczania korupcji i przestępczości zorganizowanej w tym państwie; mając na uwadze, że w kilku innych państwach członkowskich istnieje podobna wyspecjalizowana jednostka; również na szczeblu UE ustanowiono niedawno wyspecjalizowany urząd prokuratora europejskiego, co Słowacja poparła w Radzie;
- C. mając na uwadze, że na początku kadencji nowy rząd postanowił zlikwidować Prokuraturę Specjalną i zmniejszyć sankcje karne za poważne przestępstwa, w tym korupcję i przestępstwa przeciwko środowisku, zmieniając kodeks karny w drodze przyspieszonej procedury legislacyjnej;
- D. mając na uwadze, że zastosowanie procedury przyspieszonej uniemożliwiło konstruktywną debatę publiczną i należyty proces demokratyczny; mając na uwadze, że ponad 20 000 obywateli wielokrotnie wychodziło na ulice, aby protestować przeciwko kontrowersyjnemu projektowi; mając na uwadze, że ponad 100 000 obywateli podpisało dwie petycje dotyczące projektów rządu i przyspieszonej procedury legislacyjnej; mając na uwadze, że prezydent Słowacji wyraziła głębokie zaniepokojenie projektem i zastosowaniem przyspieszonej procedury legislacyjnej oraz zasygnalizowała, że zawetuje ustawę; mając na uwadze, że w sprawozdaniu na temat praworządności z 2023 r. Komisja zaleciła Słowacji zapewnienie skutecznych konsultacji publicznych i zaangażowania zainteresowanych stron w proces stanowienia prawa;
- E. mając na uwadze, że w trakcie przyspieszonego procesu legislacyjnego rząd słowacki odmawiał uwzględnienia analiz ekspertów i opinii społeczeństwa obywatelskiego i Komisji, w tym wyrażanych poważnych obaw co do tego, w jaki sposób proponowane zmiany osłabiłyby walkę z korupcją;

⁽¹⁾ Dz.U. C 108 z 26.3.2021, s. 107.

⁽²⁾ Dz.U. C 390 z 18.11.2019, s. 111.

- F. mając na uwadze, że jednocześnie minister spraw wewnętrznych dokonał istotnych przetasowań kadrowych i zapowiedział znaczne zmiany strukturalne i organizacyjne w słowackiej policji i innych niezależnych instytucjach demokratycznych, w tym w odniesieniu do śledczych pracujących nad sprawami poważnych przestępstw i korupcji na wysokim szczeblu w słowackiej Narodowej Agencji ds. Przestępczości, co budzi wątpliwości co do powodów takich zmian; mając na uwadze, że rząd słowacki zastąpił członków Rady Sądownictwa Republiki Słowackiej przed zakończeniem ich mandatu i bez odpowiedniego uzasadnienia;
- G. mając na uwadze, że rząd słowacki przedłożył parlamentowi projekt przepisów, które eliminowałyby ochronę sygnalistów w przypadku funkcjonariuszy policji, naruszały wolność wypowiedzi i ograniczały prawa obywateli słowackich w oparciu o wprowadzenie arbitralnej, subiektywnej oceny, co jest sprzeczne z zasadami unijnej dyrektywy o ochronie sygnalistów^(?);
- H. mając na uwadze, że 18 grudnia 2023 r. Prokuratura Europejska (EPPO) stwierdziła, że niektóre zmiany legislacyjne zaproponowane przez rząd słowacki w odniesieniu do kluczowych ram prawnych i dotyczących prokuratury mogą stanowić zagrożenie dla skutecznej ochrony interesów finansowych Unii Europejskiej, a także dla jej ram antykorupcyjnych, a także oznaczają, że przestępstwa przeciwko budżetowi UE przestaną podlegać skutecznym, proporcjonalnym i odstraszającym sankcjom karnym w Słowacji; mając na uwadze, że likwidacja Prokuratury Specjalnej mogłaby osłabić współpracę i koordynację z EPPO, Agencją Unii Europejskiej ds. Współpracy Wymiarów Sprawiedliwości w Sprawach Karnych i Europejskim Urzędem ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych;
- I. mając na uwadze, że premier Słowacji często posługuje się językiem tworzącym podziały, aby spolaryzować słowackie społeczeństwo; mając na uwadze, że pełna szacunku wymiana poglądów między przywódcami politycznymi a wszystkimi obywatelami, w tym studentami, ma zasadnicze znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania demokracji;
- J. mając na uwadze, że w przeszłości publiczne ataki słowackich polityków na dziennikarzy, społeczeństwo obywatelskie i grupy szczególnie wrażliwe stworzyły środowisko przyzwalające na mowę nienawiści, w którym popełniono poważne przestępstwa z użyciem przemocy, w tym morderstwa Jána Kuciaka i Marty Kušnírovej; mając na uwadze, że Ján Kuciak był dziennikarzem specjalizującym się w zagadnieniach uchylania się od opodatkowania na dużą skalę, oszustw podatkowych, korupcji i prania pieniędzy oraz prowadził śledztwa w sprawie kilku przedsiębiorców o powiązaniach z politykami wysokiego szczebla; mając na uwadze, że zabójstwo Jána Kuciaka i Marty Kušnírovej jest jedną z najbardziej złożonych spraw objętych dochodzeniem i nadzorem Prokuratury Specjalnej; mając na uwadze, że w przypadku likwidacji Prokuratury Specjalnej istnieje ryzyko przekazania sprawy nowemu prokuratorowi;

1. wyraża głębokie zaniepokojenie nieuzasadnionym prowadzeniem przez rząd słowacki przyspieszonego procesu legislacyjnego, w szczególności w odniesieniu do proponowanych zmian w kodeksie karnym i rozwiązania Prokuratury Specjalnej, co zagraża integralności postępowań sądowych, podważa walkę Unii Europejskiej z nadużyciami finansowymi oraz stawia pod znakiem zapytania ochronę interesów finansowych UE i środowiska naturalnego w Słowacji; wzywa rząd Słowacji do ponownego rozważenia tych zmian w świetle ich potencjalnych skutków dla praworządności, interesów finansowych UE i unijnych ram antykorupcyjnych; wzywa rząd Słowacji, aby przestrzegał wiążących zasad unijnej dyrektywy o ochronie sygnalistów oraz ponownie rozważył proponowane zmiany w zakresie ochrony sygnalistów w tym kraju; wyraża szczególne zaniepokojenie faktem, że sygnalistów pozbawia się ochrony z mocą wsteczną, co skutkuje brakiem pewności prawa; zauważa, że słowacki Urząd Ochrony Sygnalistów zwracał uwagę Komisji na te kwestie;

2. przypomina, że każda reforma prawa karnego musi obejmować wystarczające i odpowiednie zabezpieczenia, aby zapewnić kontynuację i skuteczność nowych i toczących się postępowań w sprawach karnych, zwłaszcza w odniesieniu do korupcji na wysokim szczeblu, a także zagwarantować niezależność sądownictwa i autonomię prokuratury zgodnie z zaleceniami Komisji zawartymi w kolejnych sprawozdaniach na temat praworządności; wyraża zaniepokojenie, że ponowne przydzielenie spraw Prokuratury Specjalnej może prowadzić do znacznych opóźnień oraz że niektóre sprawy mogą ulec przedawnieniu; wzywa rząd, aby zareagował na powtarzany od dawna apel o reformę ust. 363 słowackiego kodeksu postępowania karnego oraz wprowadził możliwość zaskarżenia decyzji prokuratora generalnego o odstąpieniu od ścigania oraz inne środki lub zabezpieczenia zapobiegające nadużywaniu tego przepisu;

(?) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937 z dnia 23 października 2019 r. w sprawie ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa Unii (Dz.U. L 305 z 26.11.2019, s. 17).

3. podkreśla potrzebę pogłębionego procesu publicznego, który uwzględniałby opinie ekspertów i właściwych instytucji, takich jak Komisja Wenecka, oraz obejmował odpowiednie konsultacje z zainteresowanymi stronami i społeczeństwem na szczeblu krajowym i unijnym na temat wszelkich zmian w obecnym kodeksie karnym i strukturach odpowiedzialnych za prowadzenie dochodzeń i ściganie poważnych przestępstw, w tym przypadków korupcji w Słowacji;
4. apeluje o odpowiedniejszy poziom zasobów ludzkich i finansowych w sprawach dotyczących korupcji oraz o lepszą koordynację między śledczymi i prokuratorami ds. korupcji, zgodnie z zaleceniem Prokuratury Europejskiej, w celu skuteczniejszego prowadzenia dochodzeń w sprawie przestępstw związanych z korupcją.
5. wzywa Komisję do ścisłego monitorowania tych wydarzeń i informowania o nich oraz do podjęcia niezbędnych działań w celu ochrony praworządności i niezależności sądów, zwłaszcza w odniesieniu do przypadków korupcji na wysokim szczeblu, oraz do ochrony interesów finansowych UE;
6. uznaje i popiera ważną rolę i zaangażowanie obywateli i organizacji pozarządowych w ochronę i promowanie demokracji i praworządności; apeluje o zaangażowanie zainteresowanych stron w proces stanowienia prawa, zwłaszcza w odniesieniu do stosowania procedur przyspieszonych;
7. sześć lat po zabójstwie Jána Kuciaka składa hołd jemu i jego cennej pracy dziennikarza śledczego; wzywa władze słowackie, aby dopilnowały wymierzenia sprawiedliwości;
8. wzywa wszystkich przywódców politycznych, aby konstruktywnie i z szacunkiem angażowali się w dialog z obywatelami, przestrzegając zasad debaty demokratycznej i respektując instytucje publiczne, praworządność i wolność akademicką; w związku z tym apeluje do urzędników rządowych o powstrzymanie się od ataków werbalnych na osoby fizyczne, dziennikarzy i organizacje społeczeństwa obywatelskiego; podkreśla, że urzędnicy publiczni i rządowi mają obowiązek służyć wszystkim obywatelom, zwłaszcza w kraju, w którym dochodziło do przestępstw z nienawiści i w którym zamordowano dziennikarza;
9. potępia niestosowne i obraźliwe uwagi premiera, w tym skierowane przeciwko studentowi, który uczestniczył w inicjatywie na rzecz wspierania dyskusji akademickiej na temat stanu praworządności w Słowacji; wzywa urzędników rządowych, aby powstrzymali się od kwestionowania legalności orzeczeń sądów; jest głęboko zaniepokojony zapowiedzianymi planami przyjęcia przepisów, które osłabiłyby przestrzeń społeczeństwa obywatelskiego, w tym przez ograniczenie pracy organizacji pozarządowych i stygmatyzację organizacji otrzymujących finansowanie z zagranicy;
10. ostrzega przed wszelkimi ingerencjami politycznymi w niezależność redakcyjną i uczciwość dziennikarską; z zaniepokojeniem odnotowuje planowaną restrukturyzację Słowackiego Radia i Telewizji, głównego nadawcy publicznego w tym kraju; podkreśla, jak ważne jest zachowanie wolnych i niezależnych mediów jako fundamentu demokratycznego społeczeństwa;
11. ubolewa nad decyzją premiera i kilku urzędników rządowych o wstrzymaniu komunikacji z kluczowymi mediami i uznaje ją za istotną przeszkodę dla prawa obywateli do otrzymywania odpowiednich informacji od rządu; podkreśla, że takie działania ograniczają wolność i przejrzystość mediów oraz przyczyniają się do rozpowszechniania manipulacyjnej dezinformacji w przestrzeni publicznej;
12. wzywa rząd Słowacji do przestrzegania zasady lojalnej współpracy z instytucjami UE;
13. zobowiązuje swoją przewodniczącą do przekazania niniejszej rezolucji Radzie, Komisji, Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej i Prokuraturze Europejskiej.